

П'ятницький А.,

аспірант кафедри філософії

Київського університету імені Бориса Грінченка

СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Актуальність концептуального осмислення комунікації зростає в сучасних умовах, оскільки процес глобалізації підсилює потребу в діалозі між державами і народами. Глобалізація як фактор цивілізаційного розвитку спирається на якісно інший рівень розвитку інформаційних технологій, що відкриває нові можливості для комунікації. У сучасних умовах рівень розвитку людини, її здатність розкодувати тексти все більше визначається залученістю цих знань у мережеве суспільство [6]. Комунікація, так само як і інтерактивність, залежать від рівня оволодіння сучасними інформаційними технологіями.

Інший важливий фактор — це питання про специфіку комунікативного процесу в умовах глобалізації. Є необхідність адекватного розуміння соціальних наслідків розвитку нових комунікаційних мереж та інформаційних потоків. Суть проблеми в тому, що глобалізація комунікаційних медіа-засобів тягне за собою появу нових форм взаємодії в соціальному світі, якісно інші види соціальних та індивідуальних відносин. Радикально змінилася можливість набуття досвіду, оскільки вона пов'язана не тільки з діяльністю людини в реальному житті. Конкретний досвід індивіда в просторово-часовому контексті буття здійснюється паралельно з опосередкованим, віртуальним. Формується принципово новий соціокультурний простір, в якому людина має доступ до всіх часів і просторів одночасно. Цей фактор значною мірою зумовлює універсалізацію і уніфікацію комунікативного простору, який впливає на сприйняття загальних культурних кодів, символів і цінностей, що забезпечують участь індивіда в глобальній комунікації.

По-різному розглядаються в сучасній філософії соціальні наслідки глобалізації: як «світ плинної сучасності» [2], «епоха нової невизначеності» [4], «вислизуючий світ» [5], «кінець знайомого світу» [8]. Глобалізація являє собою не стільки зміни в русі людей

і речей, скільки спосіб ідентифікації подій і явищ учасниками світової системи. У найзагальнішому вигляді під глобалізацією розуміють процес, який веде до всеосяжного, всесвітнього зв'язування структур, інституцій та культур.

На думку відомого англійського соціолога Р. Робертсона, глобальне не може бути протиставлене локальному, універсальне — приватному. Традиційні види діяльності, характерні для локальних громад, зникають, а на їх місце приходять інші, далекі від цих локальних контекстів. Пропонується замінити для більшої точності термін «глобалізація» — «глокалізація». Він складений з двох слів — «глобалізація» і «локалізація» — для підкреслення їх взаємної реалізації на сьогодні [9].

Численні стрімкі і досить глибокі трансформації у кожній області загального буття сприяють значним соціокультурним зрушенням. Виступаючи як мегатенденція, глобалізація ініціює фундаментальні зміни в суспільстві [1].

Нам потрібно визначити сутнісні характеристики комунікації як соціокультурного феномену та виявити особливості існуючих теоретичних моделей комунікації, проаналізувати їх у контексті глобалізаційних процесів. Тільки з'ясувавши специфіку сучасного етапу розвитку комунікативних засобів та їх вплив на ментальні установки сприйняття інформації і діяльність соціуму, ми виявимо сутнісні характеристики Інтернету як нової комунікативної системи епохи глобалізації.

Вже зараз ми бачимо, що існує розширення змісту понять «простір», «час», «реальність» під впливом нових комп'ютерних технологій та Інтернету, а останні привели до «смерті простору», змінили характер сприйняття часу і реальності, ввівши нарівні з об'єктивною реальністю віртуальну.

Здійснений аналіз комунікативного процесу в умовах глобалізації засвідчує, що ефективне функціонування соціальних систем у сучасному світі залежить від характеру інформаційних потоків, вміння їх наповнювати необхідним вмістом, а також керувати ними. Комунікація покликана не тільки інформувати, а й спонукати до певних дій. У цьому одне з основних, не завжди артикульованих призначень процесу комунікації в сучасному світі. Нові комп'ютерно-інформаційні технології, Інтернет не тільки не знімають безліч фундаментальних проблем, з якими зіткнулося

індустріальне і постіндустріальне суспільство, а й поглиблює ці проблеми, створюючи нові вогнища напруженості. Маніпуляція інформацією за допомогою різних засобів викликає недовіру до неї, що призводить до негативних наслідків. Одним із них є погіршення діяльності демократичних інститутів. Це особливо видно на прикладі ставлення людей до виборних кампаній у багатьох, особливо в індустріально-розвинених країнах світу.

Сучасна цивілізація тільки починає систематично осмислювати глибинні причини і віддалені наслідки інтернетизації і віртуалізації світу. Тим часом «нова інформаційно-комп'ютерна технологія» — поворотний пункт в історії цивілізації, який можна порівняти за своїми наслідками з появою друкарського слова, книги як форми комунікації. Подібно до того, як книжкова культура створила нову людину, так і нова інформаційна технологія починає формувати нову особистість. Комп'ютерна революція міняє характер комунікації, сприяє створенню нових смислів і цінностей, прискорює динамізм цивілізаційних процесів, роблячи світ більш відкритим і взаємопов'язаним.

Як свідчить здійснений аналіз, інформатизація суспільства призводить до зростання ролі віртуальних технологій, зменшення значущості безпосереднього спілкування і збільшення місця інформаційних комунікацій на основі нових комп'ютерних технологій. Як зазначив Ж. Бодрійяр: «Комунікація перестала бути розмовою, перетворилася в виробництво інформації, в можливість знання; навколо — виробництво можливості, віртуальне виробництво» [3]. Останнє впливає на мову, характер зв'язку між людьми, призводить до появи мережевого суспільства. Інтернет як соціокультурний феномен — складний і суперечливий. З одного боку, він відкриває невидимі досі можливості, комунікації, отримання, зберігання, трансляції інформації. З іншого боку, Інтернет для багатьох є можливістю отримати готові відповіді на найскладніші питання, що зменшує роль рефлексного в культурі. У такій ситуації зростає небезпека маніпуляції свідомістю людини, що підриває основи особистісного «Я». Це може призвести до того, про що попереджав М. Фуко, коли передбачав, що «людина» зникне, як намальоване на прибережному піску слово. Як зазначив Б.Г. Соколов, розмірковуючи над прогнозом М. Фуко, сьогодні все більше «втрачається субстанціональне і привілейоване становище людської екзистенції. Антропоцентризм,

тісно пов'язаний з центральним положенням людини, його субстанціональне, перестає бути значущим. Людина вже не міра всього сущого. Виникає інша розмірність» [7].

Аналіз засвідчує, що глибинні смисли комунікативного процесу пов'язані з можливостями слова, тексту, мови, різних повідомлень на базі тих чи інших знаків. Тому комунікація пронизує все буття людини, і питання про її суть в сучасному світі рівновелике за своїм глибинним статусом з таким граничним питанням, як питання про сенс буття.

ДЖЕРЕЛА

1. Бакланова О.А. Методологические основания современных концепций общественного развития / О.А. Бакланова, Т.В. Душина // Вестник Северокавказского государственного технического университета. — 2011. — № 2. — 154 с.
2. Бауман З. Текущая современность / З. Бауман; пер. с англ. С.А. Комарова; под ред. Ю.В. Асочакова. — СПб.: Питер, 2008. — 238 с.
3. Бодрийар Ж. Америка / Ж. Бодрийар. — СПб., 2000. — 398 с.
4. Валлерстайн И. Конец знакомого мира: Социология XXI века / И. Валлерстайн; пер. с англ.; под ред. Б.Л. Иноземцева / Центр исследований постиндустриального общества. — М.: Логос, 2003. — 368 с.
5. Гидденс Э. Ускользающий мир: как глобализация меняет нашу жизнь / Э. Гидденс. — М.: Весь Мир, 2004. — 120 с.
6. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика общества и культура. — М.: ГУ ВШЭ, 2000. — 608 с.
7. Соколов Б.Г. Культура и традиция / Б.Г. Соколов // Метафизические исследования. Вып. 4. Культура. — СПб., 1997. — 48 с.
8. Хабермас Ю. Будущее человеческой природы / Ю. Хабермас. — М.: Весь Мир, 2002. — 144 с.
9. Robertson R. Glocalization: Time-Space and Homogeneity-Heterogeneity // Global Modernities / Ed. by M. Featherstone, S. Lash, R. Robertson. — London, 1995. — P. 30.

The analysis of globalization that defines a new paradigm of social and cultural development creates fundamentally different conditions that cause new social relations. Globalization as a factor in the development of civilization rests on a qualitatively new level of development of information technologies, opening

new possibilities for communication. New computer and information technology, the Internet not only removes many fundamental problems faced by the industrial and post-industrial society, but also deepens the problems and create new tensions. Modern civilization is only beginning to comprehend systematically root causes and long-term consequences connectedness and virtualization world.

Key words: *globalization, socio-cultural transformation, civilization, communication, virtualization.*